

УДК159.922.6: 316.723

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ «МОДЕЛІ СВІТУ» В ПІДЛІТКІВ-КЕЙПОПЕРІВ

І.С. Дзьон

аспірант кафедри соціальної психології
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
email: Ivanna_32@ukr.net

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ «МОДЕЛИ МИРА» У ПОДРОСТКОВ-КЕЙПОПЕРОВ

И.С. Дзьон

аспірант кафедри соціальної психології
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF FORMING OF «MODEL OF THE WORLD» OF ADOLESCENTS BELONGING TO THE SUBCULTURE OF K-POP

I.S. Dzon

Postgraduate student of social psychology,
Vasil Stefanik Precarpathian National University

У статті розглядаються психологічні особливості впливу субкультури на підлітків. Висвітлено основні риси субкультури кейпоперів. Подано психологічний портрет типового «кумира» для представників даної субкультури. Розглянуто позитивні та негативні аспекти впливу субкультури «К-поп» на процес соціалізації підлітків.

Ключові слова: підлітковий вік, субкультура, альтернативна субкультура, модель світу, «К-поп».

В статье рассматриваются психологические особенности влияния субкультуры на подростков. Освещены основные черты субкультуры кейпоперов. Описан психологический портрет типичного «кумира» для представителей данной субкультуры. Рассмотрены положительные и отрицательные аспекты влияния субкультуры «К-поп» на процесс социализации подростков.

Ключевые слова: подростковый возраст, субкультура, альтернативная субкультура, модель мира, «К-поп».

The article deals with the Psychological features of influence of subculture on adolescents. The main features of subculture of k-pop have been enlightened. The psychological portrait of typical «idol» of members of this subculture has been given. Positive and negative aspects of the subculture k-pop which influence on the process of socialization of adolescents have been considered.

Keywords: adolescents, subculture, alternative subculture, the model of the world, k-pop.

Актуальність дослідження. В умовах сучасного інформаційного суспільства, стрімкого поширення набувають молодіжні субкультури, які істотно впливають на процес соціалізації, формування самосвідомості особистості, світосприймання та «образу світу» в цілому.

Особливо чутливими до такого впливу є підлітки, оскільки в даному віці формуються моральні якості, соціальні установки, ставлення до людей і суспільства. Закладаються основи самовизначення, самовиховання, самовдосконалення та самопізнання. Така складна перебудова не

може не супроводжуватися різноманітними конфліктами і кризами як із навколишнім, так і з самим собою. Нездатність порозумітися з дорослими стимулює підлітка до пошуку нових способів самовираження та самоідентифікації. Вони часто починають групуватися з ровесниками, що мають однакові погляди на життя, ідеали, цінності, стиль поведінки, долучаються до неформальних молодіжних об'єднань та субкультур.

Значна кількість новітніх субкультур розвиваються в основному на теренах Інтернет-середовища та соціальних мереж, що сприяє їх глобальному та досить швидкому розповсюдженню до міжнародних масштабів. Прикладом такої субкультури і є «К-рор», який протягом останніх років набув швидкого та масового поширення серед молоді на теренах пострадянського простору та України, зокрема.

Субкультура кейпоперів володіє спільним стилем життя, поведінки, власним жаргоном, груповими нормами, цінностями та стереотипами, а отже, як і будь-яка субкультура суттєво впливає на соціалізацію молоді та формування їх світогляду і поведінки. Це і зумовлює актуальність вивчення психологічних особливостей формування «моделі світу» в представників даної субкультури.

Аналіз останніх досліджень. Поняття субкультури досліджували Барабаш В.В., Заграй Л.Д., Кон І.С., Плоский К.В., Черкащина Т.О. та ін. Вплив субкультури на формування особистості у підлітковому віці досліджували такі науковці, як В. Абраменкова, А. Мудрик, Т. Селецька, Т. Сливінська, С.Чернета, М. Шимановський. Специфіка психологічного впливу «К-рор» до цього часу не вивчалася вітчизняними науковцями, у зв'язку з недавнім поширенням даної субкультури на теренах України.

Мета: дослідити особливості впливу субкультури «К-рор» на формування «моделі світу» підлітків кейпоперів. Завдання: 1) дослідити поняття «субкультура» та описати специфіку її впливу на свідомість підлітків; 2) виявити причини поширення субкультури «К-рор» на теренах пострадянського простору; 3) проаналізувати особливості впливу даної субкультури на формування моделі світу кейпоперів.

Методи: аналіз візуальних документів (музичні кліпи, розважальні телепередачі, концерти, журнали), комп'ютерних сайтів та сторінок в соціальних мережах.

Виклад основних положень. Субкультура – це система норм, цінностей, настанов, способів поведінки і життєвих стилів певної соціальної групи, яка відрізняється від пануючої в суспільстві культури, хоча і пов'язана з нею. Вона виникає у випадку, якщо офіційна культура виявилася неспроможною відповісти інтересам певної частини молоді, яка звільнилась від ідеалів. Префікс «sub» розуміється як вторинність, другорядність у порівнянні з тим, що створюється офіційною культурою. Субкультура є своєрідним компенсаційним механізмом, який знижує тиск масової, глобальної культури на особистість [5].

Ставши учасниками певної молодіжної субкультури, підлітки забезпечують основну потребу в неформальному, довірливому спілкуванні, головною метою якого є розуміння й саморозкриття, відкриття свого внутрішнього світу, який може не співпадати із зовнішньою поведінкою.

Не менш важливою є зовнішня атрибутика, що дозволяє продемонструвати свою позицію і особистий погляд на життя. Завдяки цьому формується почуття приналежності, відчуття «себе серед своїх». Крім того це засіб набуття статусу у своєму середовищі, оскільки норми і цінності молодіжної субкультури є груповими, їх прийняття стає обов'язковим і виступає засобом самоствердження. Такий «субкультурний стиль» надає відчуття індивідуальності, адже претендує на унікальність і експериментальність, всіляко підкреслюючи свою відмінність від інших. У залежності від того, яку молодіжну субкультуру обирає молода людина, формується її індивідуальність, визначаються життєві цінності. Завдяки приналежності до тієї чи іншої молодіжної субкультури, у підлітків та молоді відбувається підвищення значущості власних цінностей. Таким чином, вирішується проблема диференціації самооцінки [3, 78].

Класичні теорії аналізують молодіжні субкультури у двох вимірах: контркультури та альтернативи. Норми і цінності субкультури, що утворені на засадах контркультури, перебувають в активній чи пасивній опозиції до існуючих у суспільстві. У теорії альтернативи створення філософії, картини світу кожної субкультури ґрунтується на «образі іншого».

Пошук «образу іншого» був характерний завжди для західної цивілізації, в якій періодично спостерігалися спалахи звернення до неєвропейських локальних цивілізацій як засобу вилікування. Іншими словами, при зверненні до «образу іншого» ідеалізувалися ті риси «альтернативної культури», які були придушені у їхній власній. Субкультури виникають, щоб вирішити суперечності

в основній культурі, якщо вона вже не забезпечує покоління дієвими схемами адаптації до дійсності [2, 212-213].

Субкультура кейпоперів є видом альтернативної субкультури, що виникла на території Південної Кореї і протягом кількох років поширилася по всьому світу. Велика кількість фан-клубів та об'єднань даного напрямку почали недавно формуватися по всій Україні. Основним осередком їх локалізації та поширення на даний час виступає мережа Інтернет, зокрема соц-мережі «ВКонтакте», «Twitter», «Facebook» та ін.

К-рор (від англ. Koreanpop) – музичний жанр корейської поп-музики, що увібрав у себе елементи західного електро-попу, хіп-хопу, танцювальної музики та сучасного ритм-енд-блюзу. Зараз К-рор переріс в популярну серед молоді субкультуру, що активно цікавиться сучасною Південно-Корейською модою, стилем та традиціями. Кейпопери – фани К-рор і Корейської культури в цілому (в основному школярі та студенти від 10-ти до 23-х років) [4].

Поширеність даного стилю може бути зумовлена такими чинниками:

По-перше, велику роль в поширенні К-рор відіграв розвиток Інтернету, де фанати проводять багато часу, щоб постійно бути в курсі останніх новин та спілкуватися із однодумцями з різних куточків планети. Компанії та популярні артисти створюють свої аккаунти в соцмережах «YouTube», «Twitter», «Instagram», де активно спілкуються з фанатами, виставляють власне відео або фотографії. Крім безпосередніх виступів «айдоли», як їх називають фанати (від англ. Idol – ідол, кумир), також часто беруть участь у різноманітних ток-шоу та знімаються у «дорамах» (корейських серіалах), для перекладу яких українські та російські фанати створюють також спеціальні групи в соц-мережах.

По-друге, кожен «айдол» або група, має свій офіційний фан-клуб з певною назвою та кольором. Учасники фан-клубу активно та організовано співпрацюють: готують короткі виступи з «каверами» на пісні та танцювальні композиції своїх кумирів, організовують конкурси, пересилають подарунки для даних зірок і часто роблять благодійні пожертвування від їхнього імені. В межах даної спільноти підлітки відчують себе бажаними, важливими, можуть проявити свою творчість, неординарність, проявити лідерські якості тощо. Така направленість на фанатів, на думку деяких дослідників, і є основним чинником популярності К-рор груп.

По-третє, К-рор і корейська культура, зокрема, виступають свого роду альтернативою для втомлених американізованою культурою підлітків, що часто наповнена надмірною жорстокістю або еротизмом. Корейські «герої» здебільшого скромні, терпеливі, з високим рівнем поваги до батьків та сім'ї. К-рор для українських фанатів виступає, свого роду, «раєм», куди підліток може втекти від негативу та проблем буденності.

Аналіз специфічних рис даної субкультури є вельми актуальним, оскільки, особливості музичного стилю, зовнішній образ та поведінка кумирів можуть значним чином впливати на формування «моделі світу» у його слухачів, кількість яких нестримно зростає.

Кожна молодіжна субкультура має свою систему ідей, що визначає характер, принципи залучення до неї, і є тотожною меті її існування. Вона характеризується специфічною нормотворчістю, сенсотворенням, протиставленням своїх схем, смислів зовнішнім, набуваючи рис «мікросупільства», у якому трансформуються традиційні погляди особистості і створюється свій образ світу і спосіббуття в ньому. Пізнання суті і призначення молодіжної субкультури – це ефективний шлях осмислення способів конструювання реальності молодими людьми, що в нових соціокультурних реаліях сьогодення шукають нові схеми ідентифікації, сенсотворення, соціалізації [2, 213].

До того ж, одним з провідних аспектів розвитку підлітка є формування самосвідомості та самооцінки. Це виявляється у виникненні інтересу до самого себе, у зіставленні себе з іншими людьми та у самовихованні. Зростання інтересу до оточуючих людей та їх морально-естетичних якостей приводить до формування морально-естетичних ідеалів, які найчастіше (особливо у молодшому підлітковому віці) обираються безпосередньо за першим яскравим враженням, справленим на підлітка конкретною людиною [1, 125]. Оскільки в рамках К-рор індустрії ставка, в основному, робиться не на музичні якості виконавців, а на особистісні риси, якими в першу чергу намагаються зацікавити фанатів, що виявляється в частому глибокому саморозкритті артистів, демонстрації їх дитячих фото тощо, то таким морально-етичним ідеалом можуть виступати для кейпоперів їх улюблені кумири, яких підліток намагається у всьому наслідувати. В процесі особистісного зростання ці ідеали можуть або втратити свою цінність, або навпаки – стати більш

стійкими в залежності від того, наскільки змінюється або укріплюється світоглядна позиція підлітка [1, 125].

Проведений ними аналіз шести найпопулярніших чоловічих та жіночих K-pop груп за версією Korea Business Research institute, станом на лютий 2017 року [6] (BTS, EXO, Seventeen, Twice, Blackpink, RedVelvet) дав змогу скласти психологічний портрет «типового корейського айдола» за такими конструктами: зовнішній вигляд та поведінка, емоційні та вольові якості, ставлення до себе та до інших.

1. Зовнішній вигляд та поведінка. «Айдол» – це в першу чергу роль та професія, а не особистісна характеристика, тому їх зовнішній вигляд виступає фетишем не лише для фанатів, а й для них самих. Зовнішність «Айдола», яка виступає одним з основних засобів виробництва, переважно дуже яскрава: хутро, шкіра, біжутерія, волосся найрізноманітніших відтінків, виразний макіяж, при чому, незалежно від статі, тощо. Та зовнішність є тільки одним з аспектів, інша складова – поведінка. «Айдолами» є переважно молоді люди від 15 років, тому вони повинні бути чарівними, милими, симпатичними і до певної міри невинними. До того ж він/вона повинен володіти «aegyo» – поняття, що описує міміку та жести, які виражають миловидність, хороші манери та душевну м'якість [4]. Пропагується здоровий спосіб життя. Часто виконавці беруть участь у спеціальних спортивних змаганнях серед «айдолів». Наявність шкідливих звичок «на камеру» є не припустимим, проте не заперечується в буденному житті, особливо вживання алкогольних напоїв (іноді айдоли діляться історіями про те як випивали з друзями).

Кейпопери активно намагаються відтворити образ та поведінку айдола в своєму повсякденному житті, тому часто скуповують ті чи інші атрибути одягу та аксесуари, роблять схожий макіяж тощо. Деякі підлітки навіть зайнялися вивченням корейської мови, щоб бути «ближчими» до своїх кумирів.

2. Емоційні та вольові якості. Поведінка «айдола» переважно дуже емоційна. Вітається веселий та безтурботний настрій, кмітливість, вміння пожартувати та посміятися над собою. На церемоніях нагородження виконавці часто плачуть від щастя, отримавши важливу премію, яскраво та емоційно виражають свою вдячність та любов до фанатів за допомогою «саранхульок» (від кор. 사랑 (саран) – любов) – жест пальцями, або долонями у формі сердечка.

В роботі вони завжди наполегливі та терплячі, готові «багато працювати» для досягнення мети «докладаючи ще більше зусиль». Великого значення має змагальний мотив («бути першим»), що характерно і для корейської освіти, в цілому. Кожен «member» виконує певну виведену для нього роль (вокал, танці, реп, візуальна презентація), що зумовлює важливість володіти якимось талантом, бути в чомусь «найкращим».

3. Ставлення до себе та до інших. Айдоли переважно ставляться до себе з великою увагою і деякою критичністю, що виражається в ретельній доглянутості, занепокоєності певними зовнішніми характеристиками, власною «миловидністю», «красою». Проте часто акцент робиться на терпимому ставленні до своїх недоліків та невдач з орієнтацією на майбутнє: «Наступного разу я постараюся краще», «ви побачите інший образ мене», «я буду працювати над собою більше».

З іншими (співробітниками компанії, колегами та фанатами) вони дуже виховані, скромні та толерантні. Вагомого значення має повага до батьків та старших, в тому числі членів групи – «хьонів», яка переважно побудована на основі вікової ієрархії. Великого значення має також, благодійність, «айдоли» часто відвідують дитячі будинки, школи та жертвують досить великі суми в добродійні організації.

В цілому, можна сказати, що даний образ може мати позитивний вплив на формування «моделі світу» у підлітків, оскільки пропагується здоровий спосіб життя, любов до мистецтва, культурна толерантність, терпимість, піклування про себе та інших, самовдосконалення та вміння докладати зусиль для досягнення мети і такі високоморальні якості, як вдячність, любов та взаємоповага. Однак присутні і певні ризики: надмірна занепокоєність зовнішнім виглядом, певна демонстративність, надмірна зацікавленість на конкуренції, що виражається навіть у стосунках між різними фандомами, які часто сперечаються за визнання їх кумирів «найкращими» тощо.

Висновок. В цілому, захоплення даною субкультурою може мати позитивний вплив на формування підлітка. Оскільки, як і більшість альтернативних субкультур, K-pop сприяє формуванню самосвідомості, самовиховання та самовираження. Допомогає проявленню креативності, творчості, лідерських якостей особистості, дає змогу організувати дозвілля (створення кавер-груп, k-pop

вечірок, благодійних акцій), сприяє вихованню толерантності до інших культур, поваги до старших тощо.

Проте важливо наголосити і на певних ризиках, пов'язаних з даним захопленням: по-перше, може збільшитися кількість часу проведеного підлітком в Інтернеті, оскільки велика кількість його друзів та кейпоперів-однодумців, мешкають в іншій країні або й на іншому континенті. Дружба як один з найважливіших аспектів для підліткового віку в даному випадку переходить з реального у віртуальний вимір зі своїми законами та особливостями. До того ж, постійна увага та зацікавленість особистістю кумира забирає час, який міг би бути використаний для власного розвитку, що може зумовити підміну самоідентичності ідентичністю «айдола». Іншими словами, підліток перебирає на себе риси його образу, нівелюючи власні, починає, так би мовити, жити його життям замість свого. Також підлітки, яким диктують моду та стиль споживацької поведінки, можуть бути жертвами маніпуляцій в комерційних інтересах (реклама відомих брендів, розповсюдження постерів, лайстиків тощо). «Корейська хвиля» може певним чином призупинити та «згладити» процес американізації культурних потреб та інтересів, що в цілому є явищем позитивним, але чи не буде це простою заміною американської культури та цінностей на корейські, в умовах якої цінності національної культури сприйматимуться молоддю як анахронізми? Адже навіть зараз на інтернет-сторінках багатьох кейпоперів можна побачити менш-чи-більш жартівливі записи: «Сеул – мій рай», «Хочу жити в Кореї», «Чому я не народилась корейкою?» тощо).

Та все ж варто підкреслити, що дані явища виступають не загальними рисами, вони притаманні здебільшого «крайньому фанатизму», що притаманний багатьом субкультурам і сам по собі є явищем негативним. В Україні ж дана тенденція поки що не набула загрозливих масштабів.

Список використаних джерел

1. Гаваші С.І. Особливості формування поведінки підлітків за допомогою еталонів молодіжної музичної субкультури / С.І. Гаваші // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка. – Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. – 2009. – Том. X. – Вип. 15. – С. 121-130.
2. Заграй Л. Молодіжна субкультура як дискурсивний простір конструювання інтерпретативних схем особистості / Л. Заграй // Психологія особистості. – 2011. – № 1. – С. 211-218.
3. Шевчук Ю. Молодіжна субкультура як складова формування особистості підлітків: позитивні та негативні аспекти / Ю. Шевчук // Нова пед. думка: наук.-метод. журн. – 2014. – № 3. – С. 76-79.
4. Иванова А.Ю. Феномен k-pop волны в россии: успех и фанаты [Електронний ресурс] / А.Ю. Иванова. – Режим доступа: <https://www.rae.ru/forum2012/8/849> – Назва з екрана.
5. Шулдик Г.О. Вплив субкультур на формування особистості в підлітковому віці [Електронний ресурс] / Г.О. Шулдик. – Режим доступа: <http://vuzlib.com/content/view/945/94/> – Назва з екрана.
6. <http://www.yesasia.ru> – Переглянуто: 15 березня 2017.
7. <http://doramativ.ru> – Переглянуто: 15 березня 2017.

References

1. Havashi S.I. Osoblyvosti formuvannya povedinky pidlitkiv za dopomohoiu etaloniv molodizhnoi muzychnoi subkultury / S.I. Havashi // Aktualni problemy psykholohii: Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii imeni H.S. Kostiuka. – Psykholohiia navchannia. Henetychna psykholohiia. Medychna psykholohiia. – 2009. – Tom. Kh. – Vyp. 15. – S. 121-130.
2. Zahrai L. Molodizhna subkultura yak dyskursyvnyi prostir konstruiuvannya interpretatyvnykh skhem osobystosti / L. Zahrai // Psykholohiia osobystosti. – 2011. – № 1. – S. 211-218.
3. Shevchuk Yu. Molodizhna subkultura yak skladova formuvannya osobystosti pidlitkiv: pozytyvni ta nehatyvni aspekty / Yu. Shevchuk // Nova ped. dumka: nauk.-metod. zhurn. – 2014. – № 3. – S. 76-79.
4. Yvanova A.Iu. Fenomen k-pop volne v rossyy: uspekhy y fanaty [Elektronnyi resurs] / A.Iu. Yvanova. – Rezhym dostupa: <https://www.rae.ru/forum2012/8/849> – Nazva z ekrana.
5. Shuldyk H.O. Vplyv subkultur na formuvannya osobystosti v pidlitkovomu vitsi [Elektronnyi resurs] / H.O. Shuldyk. – Rezhym dostupa: <http://vuzlib.com/content/view/945/94/> – Nazva z ekrana.
6. <http://www.yesasia.ru> – Perehlianuto: 15 bereznia 2017.
7. <http://doramativ.ru> – Perehlianuto: 15 bereznia 2017.